

Oponentský posudek diplomové práce Olgy Pensdorfové „James Bond: filmová série z hlediska narativní mytologizace“

V úvodu práce si diplomantka předsevzala dokázat „nosnost a funkčnost analytických kategorií verbálního narativu na narativ filmový a poukázat na specifičnost filmového narativu v rámci bondovského filmového seriálu“, což navozuje očekávání literárně teoretické práce hustě (nebo alespoň hutně) protkané interpretací zvoleného materiálu. Ostatně tomu odpovídá i kompozice práce - od geneze Jamese Bonda, přes mytologickou a ideologickou perspektivu, koncepci filmového narativu, teorii fikčních světů k „potěšení z variací“.

Geneze Jamese Bonda, která má být podle autorky „rámec k pochopení bondovské problematiky“, vystihuje podstatu celé práce možná víc, než autorka vůbec zamýšlela. Je encyklopedickým shrnutím dějin Jamese Bonda – od knižní předlohy po jeho ustálení v popkulturním vědomí. Jakýchkoli přesahů z pomyslného encyklopedického hesla se nedočkáme. Vzhledem k charakteru úvodní kapitoly to ale nemusí být zásadní chyba, což ovšem neplatí pro další kapitoly. V následující kapitole „Bondovský fenomén z mýtické a ideologické perspektivy“ již autorka zasazuje Bonda do kontextu popkulturního narativu a zaměřuje se na problém mytologizace a ideologizace. Zmiňuje sice všechny klíčové aspekty těchto dvou modů popkulturního vyprávění, ale celé to působí spíš jako mapování odborné literatury k tématu. Na základě četby sekundární literatury diplomantka vysvětluje ideologizační princip popkultury i vztah mýtu a ideologie, mytologizaci jako princip ideologizace. Jakkoli „koláž“ z citované literatury působí koherentně a vzhledem k funkci a záměru kapitoly logicky, vidím problém v její komparaci a především v aplikaci na bondovský materiál. Například autorka cituje různé koncepty mýtu, ale chybí srovnání těchto perspektiv (Petrušek, Putna, Lévi-Strauss). Komparace narativu mýtického a pohádkového mi naopak připadá dost nesmyslná, obzvlášť pokud není vysvětleno, do jaké míry má nebo nemá smysl v rámci bondovského vyprávění uvažovat o pohádkovosti. Ostatně analýza mýtických a ideologizujících rysů bondovského vyprávění zcela chybí, autorka sice zmiňuje konkrétní interpretace (četba Bonda na pozadí klasické mytologie či rytířského románu), ale vždy se jedná o citace z prostudované literatury. Tam, kde se pokouší o vlastní aplikaci např. lévi-straussovských kategorií na bondovský materiál, jsou závěry poněkud zjednodušující: Lévi-Strauss upozornil na úlohu variací a opakování, „při uvažování nad příběhy agenta 007 proto beru v potaz nejen celý bondovský filmový seriál, ale i jeho parodie“, „na nejasné hranice mezi mýtem a pohádkou, které se Lévi-Strauss snažil zpřesnit, odkazuje také časté označování Bondových dobrodružství jako pohádek pro dospělé“ (str.16), apod. Při trochu

vnímavějším a kritickým čtení citovaných autorů by přitom mohla vyvstat řada zajímavých otázek. Lze v rámci ideologizujících reprezentací bondovského seriálu najít i jinou figuru než zmiňovanou polaritu my x oni? Překračuje-li hrdina rámeček fikce, nedochází i k překročení od mýtu ke kultu? Jak vysvětlit popkulturní přechody od jevů kulturních ke kultovním? Nenese v sobě princip parodie, jako jeden z rysů postmoderní estetiky opakování, prvek demytologizace? Pokud ano, kde a jak můžeme sledovat proces demytologizace v bondovské sérii?

Podobné klady a zápory má i další kapitola. K pozitivům patří poctivé prostudování odborné literatury a vytvoření dostatečného zázemí pro to, aby mohl být James Bond včleněn do žánrové klasifikace (dobrodružný román, detektivka, špionážní a akční film) a aby autorka shrnula estetiku seriálovosti a podstatu filmového narativu. Ale o tom, jak obojí funguje v bondovských příbězích se opět dovídáme převážně z interpretací citovaných autorů. Závěr, jenž nám nabízí sama autorka na str. 39, že „z dosud zmíněných názorů na problematiku filmu plyne, že sérii s agentem Jejím veličenstvem, jež se osamostatnila od své literární předlohy, je možné považovat za multimediální formu, v níž jsou podobně jako v narativu obecně rozpoznatelné časové a kauzální vztahy“, považuji minimálně za předvídatelný. Obdobně např. na str. 42 – „recipienti filmové série s agentem 007 se při rozumném tomuto narativu dostávají do komunikační situace. Využívají v ní svoji kulturní encyklopedii a stávají se jakýmsi bočními participanty vybavenými kognitivními dovednostmi a schopnými empatické identifikace s představiteli předkládaného fikčního světa“. Co konkrétně ovšem konstruuje tuto kulturní encyklopedii? Stejně tak se dovíme, že fikční svět agenta 007 „má svá vlastní pravidla a své zákonitosti, které je nutné brát v potaz při interpretaci“ (str.47) – v čem konkrétně ale tato pravidla a zákonitosti spočívají?

Bohužel interpretačně nevytěžená zůstává i pátá kapitola věnovaná narativním kategoriím příběhu a postavy. Autorka si opět vytvoří sugestivní zázemí v odborné literatuře, ale tam, kde se od něj odpoutá, čteme banální postřehy na hranici neporozumění. Určitě platí, že „ve 22 dosavadních dílech nabízí bondovský filmový seriál stále tentýž poutavý konvenční příběh“ (str.50), ale v posledních dvou se pravidla narativu, především vzhledem k jeho mýtizačnímu charakteru, zásadním způsobem mění. Jak? Autorka zmiňuje pouze psychologizaci postavy. Funkci retrospektivního charakteru těchto posledních filmů a jejich dějové provázanosti možná „ukážou další díly“ (str.55), ale i přesto se mohla autorka pokusit o nějakou interpretační hypotézu. Nemění povaha času i princip sériovosti? Může mít tento retrospektivní návrat stejnou funkci jako u neméně mytologizujících Star Wars? Ostatně k této komparaci vybízí i kapitola věnující se variacím a intertextovým odkazům. Autorka

dobře identifikuje bondovské narážky na Star Wars nebo Sedm statečných, ale má tato aluze například obohacovat postavu James Bonda o westernové hrdinství?

Co mě osobně v této práci nejvíc chybí, je pokus o stylistický výraz a osobní zaujetí (či dokonce ono slibované potěšení) tématem – což rozhodně nemůže být míněno jako výtka vzhledem k žánru diplomové práce, ale spíše jako překvapení vzhledem k volbě jejího tématu. Vzhledem k poctivé a precizní práci s odbornou literaturou a k tomu, že přílišnou demonstrativnost práce a absenci vlastní interpretace lze částečně omluvit, že cílem práce bylo „prokázat nosnost analytických kategorií verbálního narativu na narativ filmový“, k čemuž diplomantka skutečně dospěla, navrhuji hodnocení práce známkou **velmi dobře**.

V Praze dne 16.5.2009

Mgr. Blanka Činállová, Ph.D.

